

Natuurbehoud door voorlichting een haalbare kaart?

HANNEKE MESTERS

Binnen de activiteiten van de natuur- en milieubeweging begint publieksvoorlichting een steeds grotere plaats in te nemen. De tijd dat alleen natuurfreaks over natuur- en milieubeleid praatten, is definitief voorbij. Natuur maar vooral milieu is het gesprek van de dag; de smaakmaker van menige reclameboodschap. Iedereen is het erover eens dat er "iets" moet gebeuren om de natuur te beschermen en onze wereld leefbaar te houden. Maar wat moet er veranderen... en hoe? En welke rol speelt voorlichting daarbij?

Natuur- en milieu-organisaties zijn voortdurend bezig de samenleving te veranderen. Stichting Duinbehoud vormt hierop geen uitzondering. Op allerlei manieren is zij bezig de mening die mensen hebben over duinbehoud te beïnvloeden. Wat van organisatie tot organisatie verschilt, is uiteraard het onderwerp maar ook de aanpak. Voor een dragline gaan liggen om de aanleg van een waterwinkanaal te stoppen zal je een medewerker van Stichting Duinbehoud zelden zien doen. Zo'n actie zou meer in de lijn van Greenpeace liggen, zij het dat die zich niet met duinen bezighouden. Stichting Duinbehoud koopt ook geen gebieden aan en doet maar zeer beperkt aan natuuredukatie. In de 13 jaar dat Stichting Duinbehoud bestaat, heeft zij zich vooral bezig gehouden met het voeren van acties en overleg en het schrijven van notities en artikelen die er voornamelijk op gericht waren bestuurders, politici, beheerders van duingebieden en waterwinbedrijven te overtuigen. Daarbij is er een duidelijke evolutie te zien van actiegroep naar volwaardige, geaccepteerde gesprekspartner. Langzaam groeide ook de behoefte om zich bij een breder publiek te profileren. Dit sluit aan bij de al eerder gesignaleerde tendens naar meer aandacht voor voorlichting en edukatie ten aanzien van natuur en milieu. Maar welk effect is er nu te verwachten van publieksvoorlichting?

Stap voor stap

De zorg voor het milieu scoort hoog bij opiniepeilingen, maar als gevraagd wordt hoe groot de bereidheid is om daar zelf wat aan te doen, blijkt de animo snel te dalen. De verwachting, dat deze kloof tussen de houding "de duinen zijn een waardevol natuurgebied..." en ons gedrag "daarom blijf ik er op de paden en houd ik mijn hond in het broedseizoen aan de lijn..." door goede voorlichting wel eventjes wordt gedicht, is te hoog gespannen. De moeite die de reclamewereld doet om ons over te halen om toch vooral een bepaald produkt te kopen, doet al vermoeden dat deze kloof niet

makkelijk te overbruggen is.

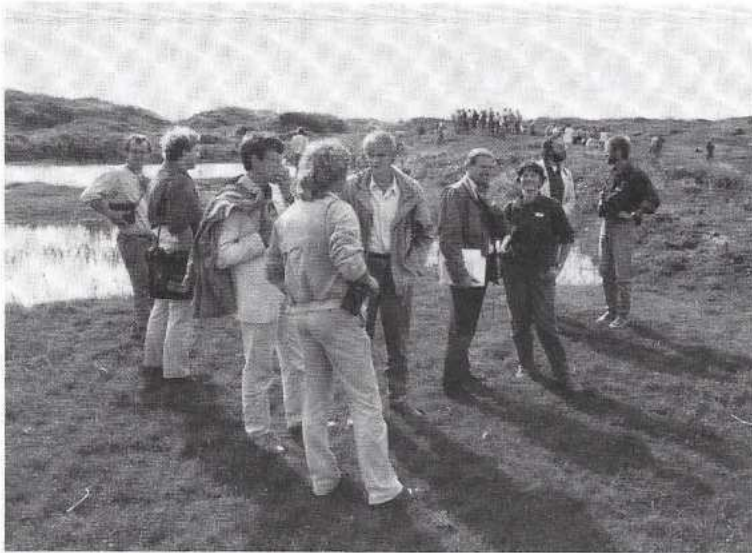
Om iets meer te kunnen begrijpen van de rol die voorlichting kan spelen bij de beïnvloeding van de houding en het gedrag van individuen zullen we meer inzicht moeten krijgen in de processen die daarbij een rol spelen. Uit onderzoek blijkt dat verandering van houding (intentie) en gedrag een stapsgewijs proces is (1). Eerst moet er aandacht en vervolgens begrip voor een probleem zijn. Voorlichting is hierbij een belangrijk hulpmiddel. Is er aandacht en begrip, dan kan een voorlichter proberen de houding van mensen te veranderen. Staat iemand al positief tegenover een bepaald probleem, dan kan door het aanreiken van alternatieven getracht worden zo iemand over te halen tot het gewenste gedrag. Dit kan door middel van voorlichting: het aanbieden van alternatieven op papier of via de media. Maar dat is zeker niet het krachtigste middel. Om een werkelijke gedragsverandering te bewerkstelligen moeten zeker ook andere maatregelen worden aangewend: een financiële stimulans (premie of boete) bijvoorbeeld of domweg verboden en geboden kunnen mensen aanzetten tot bepaald gedrag.

In een veranderingsproces moeten bovendien nog allerlei praktische bezwaren en gewoontes overwonnen worden. De meesten van ons laten zich wel eens leiden door wat de omgeving ervan vindt (sociale norm) of door vertrouwde gewoonten (gedragspatronen). Vaak kost milieuvriendelijk gedrag meer moeite en geld. Voorlichting kan hierop inspelen en heeft dan veelal een ondersteunende taak. Zo kan door middel van een voorlichtingscampagne worden benadrukt dat het vanzelfsprekend is dat je je aan de regels houdt (beïnvloeding van de sociale norm) of gewezen worden op financiële stimulansen, bijvoorbeeld in een folder die iets vertelt over subsidies voor het beheren van natuurgebieden. Gekombineerd met andere stimulansen, regels en wetten kan voorlichting dus zeker bijdragen tot houdings- en (in mindere mate) gedragsveranderingen.

Maar met zomaar een kreet slaken of een slogan bedenken ben je er niet. Wil voorlichting effect hebben, dan is het zaak je telkens af te vragen: "welke stap in de goede richting wil ik de mensen laten maken en wat voor soort voorlichting hoort daarbij?" (2).

Duinvoorlichting in de praktijk

Wat de voorlichting vanuit Stichting Duinbehoud betreft, zitten we nog in de beginfase. Op vrij beperkte schaal is er altijd wel aandacht voor publieksvoorlichting geweest. Er zijn folders gemaakt, boekjes uitgegeven en er is een tijd lang een reizende tentoonstelling geweest. Toch is het

Via excursies kan men het duingebied beter leven kennen (foto: Stichting Duinbehoud).

nog steeds zo dat veel mensen, die een duingebied regelmatig bezoeken, er in de buurt wonen en zich betrokken voelen bij dat duingebied, nog nooit van Stichting Duinbehoud hebben gehoord.

Dat laatste gaat binnenkort veranderen. Stichting Duinbehoud gaat vanaf '91 meer van zich laten horen. Na een periode van intensieve voorbereiding gaan we dit voorjaar van start met een flitsende filmcampagne rond de actuele film "Duinbehoud" van Jan v.d. Ende (zie kader). Maar ook via de pers, m.n. via de huis-aan-huisbladen, zullen we meer aandacht gaan vragen voor actuele en regionale duinzaken. Natuurlijk heeft u er zelf ook al wat van gemerkt; Duin heeft sinds 1990 een geheel nieuw gezicht. Ook wordt er hard gewerkt aan de opbouw van een groep van vrijwilligers die zich lokaal en regionaal zullen gaan bezighouden met voorlichting en edukatie. Deels zijn dat mensen die al op dit gebied actief zijn en het duinbelang meenemen in hun eigen activiteiten, deels zijn het ook mensen die zich specifiek voor Stichting Duinbehoud gaan inzetten.

We zullen ons hierbij voornamelijk gaan richten op de eerste stappen in het veranderingsproces: aandacht en begrip vragen voor de duinen en de aantastingen en bedreigingen ervan.

Met de keuze om meer aandacht te gaan besteden aan publieksvoorlichting benut Stichting Duinbehoud nieuwe mogelijkheden om te komen tot een groter draagvlak voor duinbescherming. Tegelijkertijd hopen we hiermee ook ons donateursaantal fors te verhogen. Dat dit de duinen en hun bewoners ten goede zal komen, staat als een paal boven water.

Hanneke Mesters is coördinator Voorlichting bij de Stichting Duinbehoud.

Literatuur

1. KOK, G., H.A.M. WILKE EN R.W. MEERTENS, 1987. Voorlichting en verandering, Wolters-Noordhoff, Groningen.
2. MEEGEREN, P. VAN, 1988. Natuur- en milieuvorlichting. Een goede voorbereiding is het halve werk. SDU uitgeverij, 's-Gravenhage.

Film "Duinbehoud" in première

Op 21 maart gaat de film "Duinbehoud" in première. In het daarop aansluitende weekeinde van 23 en 24 maart zal de film in het Museum in Den Haag voor publiek vertoond worden, gekombineerd met een programma-aanbod van informatiestands, excursies e.d. (doorlopend programma vanaf 12.00 uur, toegang gratis). Ook de makers van de film, Jan v.d. Ende en Monique v.d. Broek, zullen dat weekeinde aanwezig zijn.

De film laat zien hoe uniek het Nederlandse duingebied is. Het is het noordelijkste broedgebied van de lepelaar, maar ook het zuidelijkste gebied waar nog Eidereenden broeden. U krijgt iets te zien van de in Nederland zeldzame Boomkikker, naast opnames van andere dieren, planten en duinlandschappen.

Verder toont de film welke invloed de mens de afgelopen 4000 jaar op de duinen gehad heeft. Via Schiere monniken en aardappeltelers wordt de blik op het heden en de toekomst gericht. De film duurt 28 min. Hij zal eveneens door de AVRO op de televisie worden uitgezonden.

Filmcampagne

Na de première gaat de Stichting Duinbehoud met deze film op toernee.

Hiertoe is rond de film een voorlichtingsavond ontwikkeld waarin de film (of de videoversie ervan) vertoond wordt. Aansluitend is er voor de deelnemers van zo'n avond gelegenheid tot het stellen van vragen en kan er verder worden ingegaan op bepaalde actuele of regionale zaken. Natuurlijk kan deze film/video ook worden ingepast in een eigen cursus, lezingencyclus of gekoppeld worden aan een bijbehorende excursie. De film biedt veel aanknopingspunten waardoor hij goed gebruikt kan worden als aanvulling of start bij diverse duinvoorlichtingsactiviteiten.

Voorlichters gevraagd

Voor de presentatie van deze avonden bij andere organisaties en groepen zijn wij op zoek naar vrijwilligers. Uiteraard worden uw onkosten door ons vergoed. Tevens krijgt iedere voorlichter een vergoeding van f 25,- per avond.

U wordt niet onvoorbereid op pad gestuurd.

Voor vrijwilligers die deze avond willen presenteren, bestaat de mogelijkheid om van te voren een informaticavond of -dag te volgen. Op deze bijeenkomst wordt de film bekeken, komt de opbouw van de avond aan de orde en wordt achtergrond-informatie verstrekt. Bij de voorlichtingsdag is er ook een excursie in het programma opgenomen. Bij deze excursie zal de nadruk liggen op de herkenning van de menselijke invloed (o.a. gevolgen van recreatie, waterwinning, zure regen en diverse beheersmaatregelen). Deze informatiedagen zullen afhankelijk van de belangstelling worden gehouden in diverse regio's.

Geïnteresseerd?

Een ieder die belangstelling heeft voor zo'n avond of een dergelijke avond wil organiseren of presenteren, kan hierover contact opnemen met Stichting Duinbehoud (071-131800, vragen naar Jaco Boer of Hanneke Mesters).